

H.R. Radian

Dankwoord bij de aanvaarding van de Martinus Nijhoffprijs 1976

H.R. (Henri) Radian (1907-1992) maakte zich het Nederlands eigen met behulp van een woordenboek Nederlands-Frans-Nederlands. Waarom hij voor het Nederlands koos is niet bekend, maar misschien had het te maken met het bezoek dat hij in 1928 als jongeman aan Nederland had gebracht. Hij was architect, maar de letteren waren zijn grote liefde. Als polyglot vertaalde hij ook literatuur uit het Spaans en het Portugees en bezat hij een grondige kennis van het Esperanto. Onder het pseudoniem Petre Firu publiceerde hij zelfs een Esperantowoordenboek. Zijn eerste vertaling uit het Nederlands was Fata cu părul roșu (Het meisje met het rode haar). Nog zo'n twintig titels volgden, van klassiekers als Multatuli, Hildebrand en Vondel tot hedendaagse schrijvers als Hugo Claus, Heere Heeresma en Oek de Jong. Hoewel ook anderen tussen de jaren zestig en tachtig Nederlandstalige literatuur hebben vertaald, is deze periode toch vooral het tijdperk van Radian geweest. De verlegen man die in 1976 in Den Haag zijn eervolle onderscheiding in ontvangst kwam nemen was het schoolvoorbeeld van een Oost-Europese boekenwurm oude stijl: hij was ongerust dat zijn dankwoord voor de aanwezigen niet goed te verstaan zou zijn, want hij had immers niet vaak de gelegenheid gehad Nederland te bezoeken en vreesde dat zijn spreekvaardigheid ondermaats zou zijn. Maar het warme applaus van zijn toehoorders nam zijn bezorgdheid algauw weg. Hij bleef tot op zeer hoge leeftijd actief en zijn laatste vertaling verscheen postuum, in 1993: Amurgul templierilor (Herfsttij der tempeliers), de Roemeense versie van Non nobis, de debuutroman van Hanny Alders uit 1987. VertaalVerhaal dankt Mircea Bucurescu en Jan Willem Bos, in 1976 als tweedejaars student bij de prijsuitreiking aanwezig en 43 jaar later zelf met de Nijhoffprijs bekroond.

Dankwoord bij de aanvaarding van de Martinus Nijhoffprijs 1976

Zeer geachte aanwezigen,

Voordat ik mijn bescheiden toespraak begin, verzoek ik u mij niet kwalijk te nemen dat ik mij in uw taal durf uit te drukken, met mijn vreemde uitspraak, die misschien lastig is voor uw oren. De verklaring van deze slechte uitspraak is voor het merendeel onder u zeker bekend, namelijk: in 't Nederlands ben ik een autodidact. Uw taal heb ik alléén geleerd, met behulp van een paar boeken, zonder leraar. De uitspraak heb ik mij toegeëigend door middel van de symbolische tekens die in de leerboeken dienen om de uitspraak aan te geven. En gelegenheden om deze taal te praktiseren heb ik zeer weinig gehad. Daarom, na vijftien Nederlandse boeken vertaald te hebben, kan ik nu de Nederlandse taal tamelijk goed lezen, maar een gesprek voeren, of een redevoering in 't Nederlands samenstellen, is iets heel anders. Dus verzoek ik u mij openhartig te zeggen of u mijn Nederlands verstaat. Zo niet, dan zal ik deze in 't Frans voortzetten.

Om op ons onderwerp terug te komen. Het onderwerp is het vertalen in het algemeen, en de vertalingen uit het Nederlands in het Roemeens in het bijzonder. Maar het is nodig eerst het verband te schetsen waarin deze activiteit in Roemenië zich ontplooit.

Nederland en Roemenië onderhouden zeer goede betrekkingen, dus ook de wederzijdse kennis is zeer goed.

Tussen onze twee landen ontvouwt zich tegenwoordig een belangrijk economisch en technisch ruilverkeer. De wederzijdse kennis werd verbeterd door tentoonstellingen, toneel- en muziekkuitvoeringen enz. en door de talrijke Nederlandse toeristen die met vakantie naar Roemenië komen. En de vriendschapsbetrekkingen werden bekroond door het staatsbezoek aan de top: in april 1973 brachten president Nicolae Ceausescu en zijn echtgenote een officieel bezoek aan Nederland, en in mei 1975 brachten Hare Majesteit Koningin Juliana en Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard een officieel tegenbezoek aan Roemenië.

Tussen Nederland en Roemenië bestaat een aantal samenwerkings-overeenkomsten op verscheidene gebieden.

Terugkomend op het cultureel gebied wil ik u meedelen dat momenteel een paar duizend scheppende kunstenaars in Roemenië werken (schrijvers, beeldende kunstenaars, componisten enz.), tevens dat er ongeveer 50 dramatische en muzikale beroepstheaters zijn en een paar honderd amateurtheaters, symfonieorkesten in alle grote steden, veel bibliotheken en musea enz.

In Roemenië verschijnen enige tientallen letterkundige tijdschriften. Men schrijft veel, in alle genres: proza, poëzie, toneelstukken, kritiek, essays enz. En er wordt veel gelezen. Het boek kent in ons land een verspreiding zonder weerga. De boekwinkels zijn altijd vol klanten; zeer vaak worden boekverkoop-stands georganiseerd, op straat, op het voetpad.

In dit drukke verkeer der letterkundige waarden kunnen de vertalingen natuurlijk niet uitblijven. Men vertaalt veel en uit bijna alle talen der wereld, en de maatstaf voor de keus is vooral de letterkundige waarde. Men vertaalt al wat de aandacht trekt in de klassieke en moderne wereldliteratuur, om op die wijze de ganse culturele schat der wereld ter beschikking van de Roemeense lezers te stellen. Het gevolg weerspiegelt zich in de *Index Translationum*, uitgegeven door de UNESCO: uit dat ruime jaarlijkse overzicht blijkt dat Roemenië zich op een van de eerste plaatsen in de wereld bevindt wat betreft letterkundige vertalingen.

Een belangrijk gegeven is de oplage. Boeken die bestemd zijn voor slechts een beperkte kring lezers worden in 4-5 duizend exemplaren gedrukt. De andere boeken worden in vele tientallen duizenden exemplaren gedrukt en de bestsellers gaan tot 100 duizend exemplaren en zelfs meer. En dat voor een bevolking van slechts ongeveer 20 miljoen inwoners.

Bij al deze intensieve activiteit konden vertalingen uit het Nederlands niet gemist worden. En ik had het geluk en de bijzondere voldoening ruim bijgedragen te hebben tot de verbreiding van de Nederlandse literatuur in Roemenië. En — dat zeg ik u heel oprecht — de voornaamste aansporing daartoe was voor mij de sterke sympathie die ik voel voor uw land, voor uw volk, en voor uw beschaving.

En ik wil u nog zeggen dat ik niet de enige Roemeen ben die deze sympathie voelt. Er zijn nog andere, niet weinigen, die belang stellen in de Nederlandse taal en de Nederlandse beschaving.

Aangaande de ontvangst van het Nederlands letterkundig werk door de Roemeense lezers kan ik u zeer aangename feiten mededelen: alle uit het Nederlands vertaalde boeken zijn in ons land uitverkocht, en sommige zelfs zeer vlug. Een voorbeeld is Huizinga's *Herfsttij der Middeleeuwen*, dat in het ganse land reeds in de eerste week na de verschijning was uitverkocht.

Voor mijn vertalingen uit het Nederlands in het Roemeens wordt mij nu de Martinus Nijhoffprijs toegekend. Ik zeg u ronduit dat ik, toen ik onlangs van de heer De Bie, de secretaris van de jury van de Martinus Nijhoffprijs, de brief ontving waarin hij mij dat liet weten, een van de sterkste aandoeningen in mijn leven voelde. Ik bedank nu, ook mondeling, alle personen die aan deze prijstoekenning — die voor mij een grote eer betekent — bijgedragen hebben. In chronologische volgorde, bedank ik eerst de Stichting voor Vertalingen, die mij gedurende zeven jaar heeft bijgestaan met boeken, woordenboeken, inlichtingen, en die met de Nederlandse en Roemeense uitgeverijen onderhandelingen voerde enz. Daarna bedank ik de personen die mij voor de Martinus Nijhoffprijs hebben voorgedragen. Vervolgens bedank ik de jury van de Martinus Nijhoffprijs voor zijn welwillend rapport dat tot mijn bekroning leidde. En, last but not least, bedank ik het bestuur van het Prins Bernhard Fonds voor de buitengewone eer mij de Martinus Nijhoffprijs toe te kennen. Al deze personen en instellingen bedank ik van ganser harte en ik verzeker hen dat ik ook in 't vervolg zal trachten aan de verspreiding van de Nederlandse literatuur, en in 't algemeen van de Nederlandse beschaving, in Roemenië bij te dragen. Ik acht deze toekenning van de Martinus Nijhoffprijs een grote eer voor het gehele gilde van de Roemeense schrijvers; zij is een nieuw middel om de betrekkingen tussen onze

landen en volken nog vaster te binden, een nieuwe bijdrage, door de cultuur, aan de grote zaak van het mensdom: de vrede en de vriendschap tussen de volken.

Hoog leve de Nederlandse-Roemeense vriendschap!

Ik dank u wel voor uw aandacht.